

בבית המשפט העליון

בג"ץ 6492/08

בפני : כבוד השופט א' רובינשטיין
כבוד השופט ע' פוגלמן
כבוד השופט י' עמית

העותרות : 1. עמותת ש.ע.ל. מפעלים חינוכיים
2. חגית עופרן

נגד

המשיב : מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית האלוף גדי שמני

עתירה למתן צו על תנאי

תאריך הישיבה : כ"ז בטבת התש"ע (13.1.10)
בשם העותרות : עו"ד מיכאל ספרד ; עו"ד שלומי זכריה
בשם המשיב : עו"ד גלעד שירמן

פסק-דין

השופט ע' פוגלמן:

עניינה של העתירה שלפנינו בבקשת העותרות להורות למשיב לבוא וליתן טעם מדוע לא יפוננו האזרחים הישראליים המתגוררים בתוך מתחם "פלוגת המתקנים" הממוקם בתחומי העיר חברון.

1. להלן תמצית העובדות הצריכות לעניין, כפי שפורטו על-ידי המשיב. מתחם "פלוגת המתקנים" ממוקם בלב העיר חברון. חלק מן המתחם רשום בספרי מס הרכוש העירוני עוד מהתקופה הירדנית על שם תושבים פלסטיניים. חלק אחר (חלקות מס' 110 ו-130, להלן: שתי החלקות) רשום ברישומי הטאבו המנדטוריים ובספרי מס הרכוש העירוני על שם תושבים יהודיים. בתקופת השלטון הירדני הוקנו שתי החלקות

ל"אפוטרופוס הירדני על נכסי האויב הירדני" (להלן: האפוטרופוס הירדני), וזה השכירן לעיריית חברון. העירייה הקימה בשתי החלקות ובשטח נוסף את תחנת האוטובוסים המרכזית של חברון. לאחר מלחמת ששת הימים, עברו שתי החלקות לניהולו של הממונה על הרכוש הממשלתי באיו"ש (להלן: הממונה), מכוח הצו בדבר רכוש ממשלתי (יהודה והשומרון) (מס' 59), התשכ"ז-1967. הדבר נעשה מחמת כך שבעקבות הקנייתן לאפוטרופוס הירדני, היה דינן של שתי החלקות כדין רכוש ממשלתי. בשנים 1967-1982, השכיר הממונה את שתי החלקות לעיריית חברון. במהלך תקופה זו שימש המתחם כתחנת אוטובוסים, לאחר שהושכר על-ידי העירייה בשכירות משנה לחברת אוטובוסים. בשנת 1983 תפס צה"ל את שתי החלקות וחלקות נוספות באזור תחנת האוטובוסים, ובמקום שוכנה פלוגת חיילים. תפיסת המתחם, שממוקם – להשקפת המפקד הצבאי – במקום אסטרטגי מבחינה ביטחונית, בליבו של הישוב היהודי בעיר, נעשתה לאחר שורת פיגועים ומעשי רצח שכוונו נגד יהודים בחברון ובוצעו במרחב התחנה המרכזית. זאת, על מנת לאפשר מתן מענה מהיר ומידי לטיפול באירועים ביטחוניים. בשנת 1984 הופקעה על-ידי המינהל האזרחי קרקע באזור אחר בחברון, והוקמה בה תחנה מרכזית חלופית חדשה. ביום 31.7.91, בעקבות חוות דעת שניתנה מטעם מנהלת המחלקה האזרחית בפרקליטות המדינה, אישר הרמטכ"ל מגורי מתיישבים ישראלים במתחם, וכך נעשה הלכה למעשה.

2. בשל תפיסת השטח וכניסת המתיישבים הישראליים למתחם, הוגשו לבית משפט זה שתי עתירות (להלן: העתירות הקודמות). הראשונה, הוגשה בשנת 1983 על-ידי חברת האוטובוסים הפלסטינית שפעלה בחברון (בג"צ 469/83 חברת האוטובוסים המאוחדת הלאומית חברון בע"מ נ' שר הביטחון (לא פורסם, 1.4.92)). בעתירה נטען כי ביסוד תפיסת השטח מונח שיקול שאיננו ביטחוני, וכי צו התפיסה ניתן בעל-פה, בלא שהוצא צו כתוב. בפסק הדין שדחה את העתירה (השופטים: א' ברק, ש' לוין וא' גולדברג), קיבל בית המשפט את הטענה כי השיקול שעמד ביסוד צו התפיסה היה צבאי. בשנת 1992 הוגשה עתירה נוספת (בג"צ 1634/92 וקף תמים א-דרי נ' שר הביטחון (לא פורסם, 16.3.93)) שהתמקדה בהחלטה להכניס אזרחים ישראלים למתחם (להלן: העתירה השנייה). העתירה נמחקה, לאחר שהוסכם כי העותרים יגישו תובענה לבית המשפט המחוזי בירושלים. הליך אחרון זה לא הגיע לכדי בירור ענייני, והוא נמחק. גם לאחר שנדונה העתירה השנייה, המשיכו מתיישבים ישראלים להתגורר במתחם. כיום מתגוררות במקום 6 משפחות ישראליות ב-5 מבנים יבילים. המתחם הצבאי מחולק - באמצעות שער ברזל - לשטח שבו שוכנת הפלוגה הצבאית ולשטח שבו מתגוררות המשפחות הישראליות.

3. בעתירה הנוכחית, שבים העותרים ומעלים לדיון את השאלות שנדונו בעתירות הקודמות. כאמור, מבקשים העותרים להורות על פינוי האזרחים הישראליים היושבים במתחם. במועד הגשת העתירה ביקשו העותרים להורות גם על פינוי המתקן הצבאי, או – לחלופין – לקיים הליכים מסודרים של תפיסה, הכוללים הוצאת צו תפיסה בכתב. לאחר שהמפקד הצבאי חתם ביום 24.6.09 על צו תפיסה בכתב ביחס לשטח המחנה הצבאי (ללא המתחם האזרחי), ביקש בא כוחם המלומד של העותרים לחזור בו מבקשת הסעד בראש זה, ומשכך עומדת לפתחנו עתה רק הבקשה להורות על פינוי התושבים הישראליים מן המתחם.

4. לטענת העותרות, המשיב מפר במעשיו את "כלל ההבחנה" בדיני העימות המזויין, המחייב הבחנה בין לוחמים ואזרחים והופך בדרך זו את האזרחים הישראליים למטרה לגיטימית להתקפה על-ידי הצד היריב. עוד הם טוענים כי תפיסת השטח נעשתה שלא לצרכים צבאיים אלא "לצרכים מדיניים התנחלותיים", ועל כן אין היא חוקית ודינה להתבטל.

המשיב מצידו מבקש לדחות את העתירה על הסף, הן בשל השיהוי הכבד בהגשתה, הן בשל קיומו של "עותר קרוב" יותר לעניין, שאף פנה בפועל בעבר לבית משפט זה.

5. יש ממש בטענותיו של המשיב. מתחם פלוגת המתקנים נתפס על-ידי צה"ל לפני למעלה מ-25 שנה, ואילו מתיישבים ישראלים החלו להתגורר במקום לפני כעשרים שנה. תמונת מצב זו היתה ידועה לכל, ואף היתה נושא לדיון בעתירות קודמות בבית משפט זה במהלך השנים, כמפורט לעיל. הגשת העתירה בנקודת הזמן הנוכחית לוקה, אפוא, בשיהוי כבד. לכך יש להוסיף כי הגם שבית משפט זה הרחיב בעשורים השונים את זכות העמידה בעתירה הציבורית, אין לומר כי הוסרו כל הסייגים בעתירה מעין זו. כך, בעתירה הציבורית שהוגשה נגד צעדים ביטחוניים שננקטו על ידי מפקד האזור, קבע בית משפט זה (מפי השופט י' זמיר) בזו הלשון:

".... גם בעתירה ציבורית יש סייגים לזכות העמידה. בין היתר, בית-המשפט עשוי למנוע זכות עמידה מאדם אחד המתעבר על ריב של אדם אחר; אם העתירה תוקפת מעשה מינהלי הפוגע בזכות או באינטרס של אדם מסוים, ואותו אדם נמנע מלעתור לבית-המשפט, עשוי בית-המשפט למנוע את זכות העמידה מאדם אחר" (בג"צ 1759/94 טרוזברג נ' שר הביטחון, פ"ד נה(1) 625 (1994)).

בית משפט זה חזר ועמד בפסיקה עקבית על הסייג האמור, והדגיש כי -

"משקיים נפגע ישיר מפעולה שלטונית, והוא עצמו אינו פונה בבקשת סעד לבית המשפט, לא ייענה, דרך כלל, עותר ציבורי הפונה בעתירה כללית בעניינו" והעותר הציבורי ייחשב "כמתערב במחלוקת לא לו, ופנייתו תידחה" (בג"ץ 962/07 לידן נ' היועץ המשפטי לממשלה (לא פורסם, 1.4.2007). ראו גם בג"ץ 1995/08 שפטל נ' היועץ המשפטי לממשלה (לא פורסם, 4.3.08); בג"צ 4068/06 לס נ' בין הדין הארצי לעבודה (לא פורסם, 27.8.06); בג"צ 2148/94 גלברט נ' כבוד נשיא בית המשפט העליון ויו"ר ועדת החקירה לבדיקת אירוע הטבח בחברון, השופט מאיר שמגר, פ"ד מח(3) 573, 580 (1994)).

אכן, מוכנים אנו להניח כי אין מדובר בסייג נעדר חריגים, ובמקרים מתאימים יוכל בית משפט להיזקק לעתירה ציבורית גם במקרה מעין זה. ואולם, המקרה שלפנינו אינו המקרה המתאים לחרוג מן הכלל, כך בשל עיתוי הפנייה, ובעיקר משהעותרים הקרובים לעניין אכן הגישו עתירות קודמות, ואלה באו – כאמור – לפני בית משפט זה.

על יסוד טעמים אלה, מחליטים אנו לדחות את העתירה על הסף.

ניתנה היום, כ"ז בטבת התש"ע (14.1.10)

שופט

שופט

שופט